

2.2 Ενδεικτικές δραστηριότητες ευαισθητοποίησης για εκπαιδευτικούς

2.2.1 Βιωματικές δραστηριότητες

Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τους πιο βασικούς συντελεστές της εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Οι ρόλοι που υιοθετούν, οι στάσεις και οι αντιλήψεις τους διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο σε ό,τι μεταδίδουν στους/στις μαθητές και μαθήτριές τους. Ως εκ τούτου, ο τρόπος προσέγγισης των ζητημάτων αποδοχής της αναπηρίας και της διαφορετικότητας μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ενταξιακής κουλτούρας στο σχολείο ή στον αποκλεισμό. Στην παρούσα ενότητα, επιχειρείται η παρουσίαση ενδεικτικών δράσεων για τους/τις εκπαιδευτικούς του σχολείου που συμβάλουν στην ευαισθητοποίηση αναφορικά με τα εν λόγω ζητήματα και στην καλλιέργεια ενταξιακής κουλτούρας. Η Ενταξη δεν αποτελεί προαιρετική επιλογή του εκάστοτε εμπλεκόμενου στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά ένα θεσμοθετημένο δικαίωμα κάθε παιδιού που φέρει μία διάγνωση και φοιτά στο γενικό σχολείο.

Ο παρών οδηγός βασίζεται στην αρχή δημιουργίας ενός δημοκρατικού σχολείου, ενός σχολείου «για όλα τα παιδιά», γεγονός που καθιστά αναγκαίες προϋποθέσεις την ετοιμότητα, την ευαισθησία και την ενημέρωση των εκπαιδευτικών προς αυτή την κατεύθυνση.

Στο σημείο αυτό, παρατίθενται και μερικές γενικές ενδεικτικές πρακτικές ευαισθητοποίησης για τους/τις εκπαιδευτικούς, ώστε να μπορέσουν καλύτερα να προωθήσουν και αυτοί με τη σειρά τους την ενταξιακή κουλτούρα στο μαθητικό πληθυσμό:

1. Να συνεργάζονται με επαγγελματίες και ειδικούς που ενδεχομένως εκπαιδεύουν ή εργάζονται θεραπευτικά / υποστηρικτικά με τους/τις μαθητές/τριες με αναπηρίες ή εκπαιδευτικές ανάγκες, ώστε να ενημερωθούν πλήρως για την κλινική εικόνα, τις δυνατότητες και τον ενδεδειγμένο τρόπο αντιμετώπισης των συγκεκριμένων μαθητών/τριών.
2. Να καλέσουν στο σχολείο κάποιον/α επαγγελματία εξειδικευμένο/η σε θέματα αναπηρίας, ώστε να ενημερωθούν όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί του σχολείου για ζητήματα που τους απασχολούν.

- Στόχοι**
- ⊙ Να αναδειχθεί η αναγκαιότητα δημιουργίας σχέσης εκπαιδευτικού και μαθητή/τριας.
 - ⊙ Να καλλιεργήσουν οι εκπαιδευτικοί τη δεξιότητα της ενσυναίσθησης.
 - ⊙ Να συνειδητοποιήσουν τη σημαντικότητα του ρόλου τους ως προς τον τρόπο επιρροής τους στον/στην κάθε μαθητή/τρια.

Ενδεικτική Διάρκεια

2 διδακτικές ώρες

Υλικά

- ◆ χαρτιά Α4
- ◆ στίλο
- ◆ Το παραμύθι με τίτλο *Η Βελόνα της Χαράς*

Περιγραφή

Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα, ο/η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να στοχαστεί και να προσδιορίσει, μέσα από μία ατομική άσκηση, το ρόλο του/της και να φανταστεί πώς θα ήθελε να θυμάται τον εαυτό του/της, αλλά και πώς θα ήθελε να τον/τη θυμούνται οι μαθητές/τριές του/της. Δεν θεωρείται απαραίτητο να μπουν οι εκπαιδευτικοί σε διαδικασία να εστιάσουν σε συγκεκριμένους/ες μαθητές/τριες, π.χ. τους/τις μαθητές/τριες με αναπηρία, γιατί η σχέση του δασκάλου με το/τη μαθητή/τρια θα πρέπει να ορίζεται από μια ενιαία παιδαγωγική φιλοσοφία σεβασμού για όλα τα παιδιά. Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται να μην υποκύπτει σε διακρίσεις και διαφοροποιήσεις, θετικές ή αρνητικές, και να καλλιεργήσει την αγάπη, το σεβασμό και μια ενταξιακή φιλοσοφία.

Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη άσκηση αποτελεί μία ενδοσκοπήση των ατόμων που συμμετέχουν και η πλήρη εστίαση αφορά στον/στην εκπαιδευτικό και μόνο. Εν συνεχεία, βέβαια, ο/η εκπαιδευτικός που θα αναλάβει να την πραγματοποιήσει και να συντονίσει την ομάδα των εκπαιδευτικών του σχολείου θα πρέπει να εξηγήσει γιατί δε χρειάζεται κάποια διαφοροποίηση στη σκέψη τους ως προς την αναπηρία. Ο λόγος, σε προέκταση αυτού που προαναφέρθηκε, είναι η ενταξιακή σκέψη που καλείται να καλλιεργεί ο σύγχρονος εκπαιδευτικός προς όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες. Όλα τα παιδιά με αναπηρία ή μη έχουν ανάγκη από την ίδια αποδοχή, σεβασμό και ένταξη σε μια ομάδα, γι' αυτό και η στάση του/της εκπαιδευτικού είναι καλό να κινείται προς αυτή την κατεύθυνση. Ωστόσο, εάν ο/η εκπαιδευτικός που συντονίζει τη δραστηριότητα κρίνει απαραίτητο να κατευθύνει τους/τις εκπαιδευτικούς προς τους/τις μαθητές/τριες με αναπηρία, μπορεί να το κάνει, ενθαρρύνοντας τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σκεφτούν το ρόλο τους στη δραστηριότητα έχοντας στη σκέψη τους «διαφορετικούς» μαθητές/τριές τους.

Αρχικά, λοιπόν, ο/η εκπαιδευτικός αφηγείται το παραμύθι στην ομάδα των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν. Αφού ολοκληρωθεί η αφήγηση, τους μοιράζει χαρτιά, στα οποία υπάρχει ήδη γραμμένο το παρακάτω απόσπασμα του παραμυθιού:

«Τα χρόνια πέρασαν και η Βελόνα αποσύρθηκε από τα επαγγελματικά της καθήκοντα. Τώρα πια την είχαν στολισμένη, μαζί με τη σύριγγα, σε περίοπτη θέση πάνω στο γραφείο του γιατρού, μέσα σε θήκη από βελούδο. Στη βάση, μάλιστα, της θήκης ήταν γραμμένο το όνομά της, “Βελόνα”, με καλλιτεχνικά γράμματα και ακριβώς από κάτω η ημερομηνία γέννησής της. Λόγω της ηλικίας της και των αρθριτικών της είχε χάσει την ευλυγισία της, τα μακριά της μαλλιά είχαν ασπρίσει και η σουβλερή της μύτη είχε πιάσει στην άκρη λίγη καφετιά σκουριά... Την είχαν αντικαταστήσει οι βελόνες μιας χρήσεως, που ήταν πλέον ευρέως διαδεδομένες...»

Οι εκπαιδευτικοί με τη σειρά τους καλούνται να συνεχίσουν την ιστορία και να δημιουργήσουν ένα κείμενο, στο οποίο θα έχουν ταυτιστεί οι ίδιοι/ες με τη «Βελόνα», γίνονται δηλαδή οι ήρωες/ηρωίδες της ιστορίας και καταγράφουν με διαδικασία ελεύθερου συνειρμού τις σκέψεις, τα όνειρα και τις προσδοκίες ουσιαστικά που ο καθένας και η καθεμιά για τον εαυτό του/της. Με αυτόν τον τρόπο, μέσα από εσωτερικές διεργασίες μπαίνουν σε μια κατάσταση αυτοπαρατήρησης, επαναπροσδιορισμού και επανατοποθέτησής τους απέναντι στο ρόλο τους. Επίσης, με έναν έμμεσο τρόπο μπαίνουν στη θέση των παιδιών, για να

δουν μέσα από τα «μάτια τους» τον τρόπο, με τον οποίο θα ήθελαν να βλέπουν τον/την εκπαιδευτικό τους. Εν συνεχεία, και αφού ολοκληρώσουν τη συγγραφή, ένας-ένας/μία-μία διαβάζει στην ομάδα την ιστορία του/της.

Ο/Η εκπαιδευτικός μετά την ανάγνωση των ιστοριών μπορεί να ενθαρρύνει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να συζητήσουν κατά πόσο πιστεύουν ότι οι προσδοκίες τους για τους/τις ίδιους/ες συμφωνούν με τις πρακτικές που ακολουθούν. Ενδεικτικές ερωτήσεις μπορεί να είναι:

- ▶ *Κατά πόσο πιστεύεις ότι προσπαθείς, ώστε να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι;*
- ▶ *Με ποιους τρόπους καταφέρνεις να δημιουργείς αυτόν το ρόλο που έχεις καταγράψει;*
- ▶ *Πιστεύεις ότι έχεις την ίδια στάση απέναντι σε όλα τα παιδιά;*
- ▶ *Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζεις, ώστε να ικανοποιήσεις το μοντέλο δασκάλου που επιθυμείς;*

Η συζήτηση έχει ως στόχο την ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών, το μοίρασμα σκέψεων και προβληματισμών, αλλά και την ανάδειξη δυσκολιών. Οι εκπαιδευτικοί που βρίσκονται καθημερινά μέσα στις τάξεις και έχουν να αντιμετωπίσουν πολλές προκλήσεις, δυσκολίες αλλά και εμπόδια, έχουν την ανάγκη να ανατροφοδοτούνται και ένας τρόπος που συχνά παραμερίζεται είναι ο αναστοχασμός του εκπαιδευτικού τους έργου αλλά και του ρόλου τους μέσα στην τάξη. Η παρούσα δραστηριότητα, τους προσφέρει αυτή τη δυνατότητα και σε συνδυασμό με την αλληλεπίδραση της ομάδας, η δυναμική του περιεχομένου και η επιρροή της μεγιστοποιείται.

- Στόχοι**
- ◉ Να αναδειχθούν στερεότυπα και προκαταλήψεις
 - ◉ Να κατανοήσουν οι εκπαιδευτικοί την επιρροή της προκατάληψης και του στερεοτύπου στην εκπαιδευτική διαδικασία
 - ◉ Να συνειδητοποιήσουν ότι μία «ταμπέλα» σε ένα/μία μαθητή/τρια φέρει πολλές δικές τους εσωτερικές αναπαραστάσεις που μπορεί να επηρεάζουν τη στάση τους απέναντι του/της.

Ενδεικτική Διάρκεια

2 διδακτικές ώρες

Υλικά

- ♦ χαρτιά A4
- ♦ μουσική
- ♦ ταμπέλες φτιαγμένες από εκπαιδευτικό (εικ. 1)

Περιγραφή**♦ Θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται η δραστηριότητα**

Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα αναφέρεται ως εισαγωγή σύντομο θεωρητικό πλαίσιο για τα μοντέλα της αναπηρίας (σχετική αναφορά υπάρχει στο θεωρητικό πλαίσιο του Οδηγού) ως προς το ζήτημα της «κατηγοριοποίησης των αναπηριών/ανάπηρων παιδιών» και μόνο, γιατί ενδείκνυται να συζητηθεί κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας με την ομάδα. Αρχικά, τίθεται το ερώτημα «ποιους εξυπηρετεί αυτή η κατηγοριοποίηση;» αλλά και η ανάγκη ανάδειξης και κατανόησης των δυσκολιών που μπορεί να παράγει. Ως ενδεικτικές απαντήσεις στο πρώτο ερώτημα θα μπορούσαμε να πούμε ότι εξυπηρετεί τους γονείς των παιδιών ως προς τη συσπείρωσή τους σε οργανώσεις για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των παιδιών τους, τους ερευνητές, αλλά και όλους/ες εκείνους/ες που εμπλέκονται με την εκπαίδευση προσωπικού, ώστε να σχεδιαστούν εκπαιδευτικές «παροχές» ανά αναπηρία. Από την άλλη πλευρά, η «κατηγοριοποίηση» αποτελεί φραγμό στο σχεδιασμό της ενταξιακής διδασκαλίας, αφού εστιάζει κυρίως στις ατομικές δυσκολίες και όχι στις δυνατότητές του/της και τις περισσότερες φορές προεξοφλεί τα αποτελέσματα και την εικόνα ενός/μιας μαθητή/τριας, αφού κάθε «κατηγορία/ταμπέλα» φέρει πολλά στερεότυπα και προκαταλήψεις (Βλάχου-Μπαλαφούτη, 2012· Thomas, 2004. Oliver, 2009).

Σε δεύτερη φάση και αφού ολοκληρωθεί η συζήτηση, ζητά από τους/τις εκπαιδευτικούς να ομαδοποιήσουν τις ταμπέλες, σύμφωνα με ένα κριτήριο που θα αποφασίσουν οι ίδιοι/ίδιες. Και σε αυτό το σημείο, δίνεται η ευκαιρία για συζήτηση, γιατί συνήθως οι ενήλικες ομαδοποιούν με βάση τις αισθητηριακές αναπηρίες, για παράδειγμα, τις αναπτυξιακές ή τις ταμπέλες που είναι κατασκευασμένες από την κοινωνία, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν πολλές ομάδες. Η ομαδοποίηση αποτελεί έναυσμα για συζήτηση. Η συζήτηση μπορεί να αφορά στην έννοια της «κατηγοριοποίησης»/«ετικετοποίησης» που υπογραμμίζεται από το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας και τις επιπτώσεις που αυτή έχει, όπως έχουν αναφερθεί στο θεωρητικό πλαίσιο. Επομένως, προχωράμε στη δράση, αφού έχουν αναφερθεί τα βασικά σημεία του θεωρητικού πλαισίου κάνοντας μια προσπάθεια να αναδείξουμε πράγματι όλα αυτά που φέρει μία ταμπέλα. Αναφέρει ο/η εκπαιδευτικός, ότι βάσει του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας, αυτή η «κατηγοριοποίηση» όχι μόνο δεν εξυπηρετεί στην ανάπτυξη ενταξιακής κουλτούρας, αλλά ενδεχομένως την υπονομεύει, αφού ο/η μαθητής/τρια έχει κίνδυνο να «στιγματιστεί» και να απομονωθεί από το σύνολο της ομάδας. Επομένως, σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο, η αναπηρία ερμηνεύεται ως διαφορετικότητα του εκάστοτε παιδιού δίνοντας έμφαση στο πλαίσιο και όχι στις ατομικές διαφορές.

Στην πορεία της δραστηριότητας, ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τα μέλη της ομάδας σε επιμέρους ομάδες. Καλό θα είναι σε κάθε ομάδα να υπάρχουν τέσσερα άτομα. Οπότε, ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων/ουσών εκπαιδευτικών, θα χωριστούν και οι ομάδες. Εάν ο αριθμός συμμετοχής είναι πολύ μικρός, μπορούν οι εκπαιδευτικοί να δουλέψουν ως μία ομάδα. Κάθε ομάδα παίρνει από δύο ταμπέλες τυχαία. Εάν είναι μία η ομάδα, ομοίως. Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει το εξής ζητούμενο στους συμμετέχοντες:

Φτιάξτε μία ιστορία, στην οποία να αναδεικνύονται όλα τα κοινωνικά στερεότυπα για ένα άτομο που φέρει τις ταυτότητες που γράφουν οι ταμπέλες που διαλέξατε.

Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα θεατρικά δρώμενα που σχεδίασε. Εν συνεχεία, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να μετατρέψουν την ίδια ιστορία που έχουν ήδη παρουσιάσει σε μία ιστορία «ένταξης», στην οποία δεν θα δίνεται πια έμφαση στα στερεότυπα και στις προκαταλήψεις. Ομοίως, η κάθε ομάδα ή η ενιαία ομάδα των εκπαιδευτικών παρουσιάζει τα θεατρικά δρώμενα που ετοίμασαν.

- Στόχοι**
- ⊙ Να καλλιεργήσουν οι εκπαιδευτικοί τη δεξιότητα της «ενσυναίσθησης» για τους/τις μαθητές/τριες με διαφορετικότητα.
 - ⊙ Να αποκτήσουν επίγνωση ως προς τη στάση που έχουν απέναντι στους/στις μαθητές/τριες με αναπηρία ή άλλη διαφορετικότητα.

Ενδεικτική Διάρκεια

1 ώρα (εξαρτάται από το πλήθος των εκπαιδευτικών της ομάδας)

Υλικά

- ◆ καρτέκλες

Περιγραφή

Οι εκπαιδευτικοί κάθονται σε καρτέκλες, οι οποίες έχουν τοποθετηθεί σε κύκλο. Ο/Η κάθε εκπαιδευτικός καλείται να μιλήσει για τους/τις μαθητές/τριες ή το/τη μαθητή/τρια που τον/την δυσκολεύει στην τάξη του, αναφέροντας με συντομία τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, πώς αισθάνονται και με ποιον τρόπο διαχειρίζονται αυτές τις δυσκολίες μέχρι τώρα. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία, ο/η εκπαιδευτικός που συντονίζει τη δραστηριότητα, λέει στους/στις εκπαιδευτικούς να σκεφτούν και να επιλέξουν στο μυαλό τους έναν/μία μαθητή/τρια που δυσκολεύει τη λειτουργία τους μέσα στην τάξη ή το/τη μαθητή/τρια με αναπηρία ή άλλη ιδιαιτερότητα που φοιτά στην τάξη τους. Στη συνέχεια, αφού μπουν στο ρόλο αυτού/αυτής του/της μαθητή/τριας, θα πρέπει να παρουσιάσουν τον εαυτό τους μέσα από το ρόλο αυτού του μαθητή ή της μαθήτριας. Συγκεκριμένα, ο/η εκπαιδευτικός/συντονιστής/τρια δίνει την οδηγία:

Θα ήθελα να μας παρουσιάσεις τον εαυτό σου ως δάσκαλο/λα στην ομάδα, μέσα από το ρόλο και τα μάτια του/της μαθητή/τριας με αναπηρία που φοιτά στην τάξη σου. Εάν δεν φοιτά, φέρε στο μυαλό σου το μαθητή ή τη μαθήτρια που σε δυσκολεύει πολύ. Εάν φέτος δεν έχεις κάποιον/α, σκέψου κάποιον/α από άλλες χρονιές. Αφού τον/την εντοπίσεις, θα ήθελα να σηκωθείς, να σταθείς πίσω από την καρτέκλα σου και να ξεκινήσεις να μας παρουσιάζεις τον εαυτό σου, λέγοντας τα εξής λόγια: «Αυτός/ή ο δάσκαλος/α που κάθεται εδώ (και δείχνεις την καρτέκλα) είναι ο δάσκαλός/α μου. Συνήθως, ...»

Ο/Η εκπαιδευτικός-συντονιστής/ίστρια ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να περιγράψουν πώς μπορεί να τους βλέπουν οι μαθητές/τριές τους, τι θα ήθελαν ως μαθητές/τριες να κάνει ο/η δάσκαλος/α με εκείνους, πώς πιστεύουν ότι τους βλέπουν οι δάσκαλοι/ες τους και ό,τι άλλο εκείνοι θεωρούν σημαντικό. Μέσα από αυτή την άσκηση, οι εκπαιδευτικοί ευαισθητοποιούνται και μπαίνουν αυθόρμητα σε μία διαδικασία στοχασμού για το πώς μπορεί οι μαθητές/τριές τους να βιώνουν τη σχέση τους μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και έναν έμμεσο αναστοχασμό για τον τρόπο που στέκονται απέναντι σε αυτούς/ές τους/τις μαθητές/τριες. Με αυτόν τον τρόπο αναδύονται καλές ή κακές πρακτικές, καλλιεργείται η αυτογνωσία του/της εκπαιδευτικού ως προς τον τρόπο λειτουργίας του/της, αλλά και όλα εκείνα τα σημεία που είναι σημαντικά για/σε μία επικοινωνιακή αυτο-παρατήρηση.

δραστηριότητα 1

Η «παγωμένη εικόνα» του Περπατούλη

Το Θέατρο Φόρουμ ανήκει στο επονομαζόμενο **Θέατρο του Καταπιεσμένου**³² (ΘτΚ) και αποτελεί μια θεατρική μέθοδο, η οποία θεμελιώθηκε στη Βραζιλία στη δεκαετία του '60 από το βραζιλιάνο σκηνοθέτη Augusto Boal (Αουγκούστο Μποάλ) (1931-2009) ως αντίδραση στην καταπίεση του δικτατορικού καθεστώτος της Βραζιλίας. Από εκεί και έπειτα διαδόθηκε γρήγορα στη Λατινική Αμερική, στις φαβέλες, στις παραγκούπολεις κ.ά. Στην Ευρώπη κάνει την εμφάνισή του για πρώτη φορά στα τέλη του 1970, όταν ο Boal έφτασε ως πολιτικός πρόσφυγας διωγμένος από το καθεστώς. Εκεί δουλεύει με θεατρικές ομάδες και αναπτύσσει ένα πλήθος θεατρικών τεχνικών. Στις μέρες μας, το ΘτΚ χρησιμοποιείται παγκοσμίως στο θέατρο, στην εκπαίδευση, στην κοινωνιολογία, στην ενδυνάμωση ευαίσθητων και ευπαθών ομάδων, κ.ά. Η συγκεκριμένη θεατρική μέθοδος αποτελεί εργαλείο κατανόησης κοινωνικών, πολιτικών και προσωπικών προβλημάτων, τα οποία αναζητούν λύση (Boal, 2013, 1992· Γκόβας & Ζώνιου, 2011· Somers, 2008· Ζώνιου, 2003· Γκόβας & Κακλαμάνη, 2002).

Στο Θέατρο Φόρουμ³³, το οποίο αποτελεί είδος και τεχνική του Θ.τ.Κ, η καινοτομία συναντάται στη διαδραστικότητα και στην αλληλεπίδραση και ο θεατής καλείται να αποτελέσει το επίκεντρο της θεατρικής πράξης και να γίνει πρωταγωνιστής προτείνοντας εναλλακτικούς τρόπους δράσης και λύσεις στο αδιέξοδο που αντιμετωπίζει ο ήρωας μιας αληθινής ιστορίας (μια καταπίεση που βιώνει, μια άλυτη σύγκρουση ή ένα ευρύτερο κοινωνικό πρόβλημα). Για το λόγο αυτό, ο Boal μετονομάζει τον θεατή από spectator σε spect-actor, δηλαδή ενεργό θεατή-ηθοποιό (Boal, 2013, 1979).

Η αληθινή ιστορία του ήρωα μπορεί να αναφέρεται σε μια αδικία ή μια στιγμή καταπίεσης που πραγματοποιήθηκε σε εξωτερικό χώρο, στη δουλειά, στο σχολείο, στην οικογένεια, κ.ά. και σχετίζεται με μια ρατσιστική συμπεριφορά (σωματική ή λεκτική) εις βάρος των αλλο-

³² Το Θ.τ.Κ. επηρεάστηκε από το παιδαγωγικό μοντέλο «Η Παιδαγωγική του Καταπιεσμένου» του βραζιλιάνου παιδαγωγού Paulo Freire (1921-1997).

³³ Το Θ.τ.Κ. αποτελείται από το Θέατρο Φόρουμ, το Αόρατο Θέατρο, το Θέατρο Εικόνα, «Ο μπάτσος στο κεφάλι», το Ουράνιο τόξο των επιθυμιών, το Νομοθετικό Θέατρο, το Θέατρο εφημερίδα, κ.ά. Το θέατρο Φόρουμ συγκεκριμένα περιγράφει μια θεατρική παράσταση ή δρώμενο, μετά από την οποία ακολουθεί συζήτηση με τους θεατές οι οποίοι βρίσκονται σε δράση πάνω στη σκηνή. Το είδος αυτό του θεάτρου μπορεί να λάβει χώρα όχι μόνο σε θέατρα αλλά και σε διάφορα μέρη όπως σχολεία, πλατείες, πολιτιστικούς συλλόγους, συνελεύσεις κ.ά. (Ζώνιου, 2003).

δαπών και άλλων μειονοτήτων, με τη θέση της γυναίκας, με μια σεξουαλική παρενόχληση, με το σεξισμό, με το σχολικό εκφοβισμό (school bullying), την καταπίεση ή εκμετάλλευση ενός εργαζομένου κ.ά.

Οι συμμετέχοντες/ουσες (επαγγελματίες ή ερασιτέχνες ηθοποιοί) δραματοποιούν πάλι τη σκηνή της καταπίεσης ή της αδικίας, με την παραίνεση του «Joker» ή αλλιώς του/της μεσολαβητή/τριας ή εμπυχωτή/τριας (Curinga στα βραζιλιάνικα), ο οποίος συνδιαλλάγεται με το κοινό και αναλαμβάνει να του εξηγήσει την ιστορία. Οι θεατές μπορούν να επέμβουν και να φωνάξουν «στοπ», εάν δε συμφωνούν και θεωρούν ότι ο «πρωταγωνιστής-καταπιεζόμενος» διαπράττει σφάλμα, αλλάζοντας κατ' αυτό τον τρόπο τη ροή της ιστορίας και προτείνοντας δικές τους λύσεις και τρόπους αντίδρασης στην καταπίεση. Η ιστορία επαναλαμβάνεται πολλές φορές ανάλογα με τις προτάσεις που ακούγονται από τους θεατές.

Το Θέατρο των Εικόνων (Image Theatre) θεωρείται μια βασική μέθοδος του ΘτΚ και αποτελεί μια σειρά τεχνικών που χρησιμοποιούν τη μεθοδολογία της «εικόνας», όπως, για παράδειγμα, «παγωμένη ή ζωντανή εικόνα», «ακίνητες ή δυναμικές εικόνες», «ομαδικά γλυπτά» ή «tableau vivant» κ.ά. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιεί τη γλώσσα του σώματος, για να αποδώσει με τις εικόνες των σωμάτων μια σημαντική στιγμή χωρίς λόγια, αποδίδοντας συναισθήματα, συμβολισμούς, έννοιες και διαφορετικές θεωρήσεις της πραγματικότητας κ.ά. Οι «πρωταγωνιστές» χρησιμοποιούν το σώμα τους, για να παρουσιάσουν αντιπροσωπευτικές στιγμές της ιστορίας. Κατ' αυτό τον τρόπο αντιλαμβάνονται καλύτερα το βαθύτερο νόημα της σκηνής. Η «παγωμένη εικόνα» δεν είναι στατική, αλλά εμπεριέχει δυναμική και ενέργεια. Παράλληλα με την παγωμένη εικόνα χρησιμοποιείται και η «ζωντανή εικόνα», όπου η σκηνή ζωντανεύει για σύντομο χρονικό διάστημα (σκετς) και μετά ξαναπαγώνει. Σύμφωνα με τον Boal, η εικόνα κατ' αυτόν τον τρόπο «δυναμοποιείται». Οι θεατές-ηθοποιοί μπορούν και εδώ, όπως στο θέατρο Φόρουμ, να γίνουν γλύπτες και να αλλάξουν τη στάση των σωμάτων ή να αντικαταστήσουν κάποιο πρόσωπο, αλλάζοντας κατ' αυτό τον τρόπο τη ροή της ιστορίας και τη στιγμή της καταπίεσης ή της σύγκρουσης (Γκόβας & Ζώνιου, 2015, 2011).

Με βάση τις παραπάνω θεατρικές μεθόδους και τεχνικές του ΘτΚ, δεν επιδιώκεται να βρεθεί μια μοναδική λύση, αλλά να ακουστούν πολλές ιδέες και λύσεις και, συγχρόνως, ο θεατής-ηθοποιός να κατανοήσει βαθύτερα την καταπίεση και το ρόλο του καταπιεστού, να αναλάβει δράση, να ενδυναμώσει και να καταφέρει στο τέλος να αντιδράσει. Με άλλα λόγια, κάνει πρόβες σε γεγονότα που μπορούν να συμβούν στην πραγματική ζωή πάνω στη σκηνή και παρακινείται να δοκιμάσει διαφορετικές συμπεριφορές δίνοντας εναλλακτικές λύσεις και τρόπους συμπεριφοράς μέσα από την ασφάλεια που του προσφέρει το θέατρο.

- Στόχοι**
- Να έρθουν οι εκπαιδευτικοί αντιμέτωποι/ες με τις δικές τους προκαταλήψεις και στερεότυπα απέναντι στη διαφορετικότητα.
 - Να κατανοήσουν πώς αντιμετωπίζεται η διαφορετικότητα ενός ατόμου από την κοινωνία.
 - Να πάρουν αποφάσεις και να δράσουν, προκειμένου να οδηγηθούν στην άρση μια σκηνής καταπίεσης.
 - Να μάθουν τα άτομα με αναπηρία ή διαφορετικότητα πώς να αντιδρούν, όταν υφίστανται καταπίεση, να ενδυναμώσουν και να αναλάβουν δράση.

Ενδεικτική Διάρκεια

1,5 ώρα

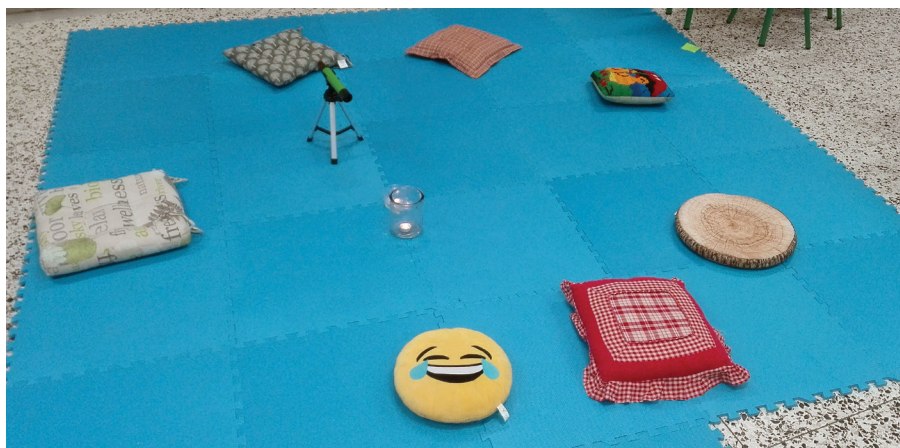
Υλικά

- ◆ Το παραμύθι με τίτλο *Ο Περπατούλης στον Πλανήτη των Ζουμ*

Περιγραφή

◆ **Παρουσίαση παραμυθιού**

Το σχολείο οργανώνει μια συνάντηση μεταξύ των εκπαιδευτικών κάποια απογευματινή ώρα χωρίς την παρουσία των παιδιών. Η συνάντηση μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια σχολική αίθουσα με δυνατότητα προβολής PowerPoint. Η αίθουσα διαμορφώνεται κατάλληλα (με χαλί ή άλλο υλικό, μαξιλάρια, κεριά), χωρίς θρανία. Αρχικά, παρουσιάζεται το παραμύθι *Ο Περπατούλης στον Πλανήτη των Ζουμ* από κάποιον/α εκπαιδευτικό ή αυτόν που θα αναλάβει το ρόλο του εμψυχωτή/τριας, με ταυτόχρονη προβολή της εικονογράφησης.

Παράδειγμα διαμόρφωσης χώρου αφήγησης παραμυθιού σε σχολική τάξη

Στη συνέχεια, η δράση περιλαμβάνει τις εξής φάσεις:

1η Φάση. Εισαγωγή στην παγωμένη εικόνα

Προκειμένου η ομάδα να εντρυφήσει στη βασική δραματουργική τεχνική του ΘτΚ και να αποκτήσει εξοικείωση με την «παγωμένη εικόνα», πραγματοποιείται μια σύντομη δραστηριότητα από την ολομέλεια της ομάδας. Η δραστηριότητα αυτή δύναται να πραγματοποιηθεί αντίστοιχα με παιδιά. Οι φωτογραφίες που ακολουθούν είναι ενδεικτικές και παρουσιάζουν τις φάσεις της δραστηριότητας που περιγράφονται στη συνέχεια, για την υλοποίησή της από τους/τις εκπαιδευτικούς.

1. Ο/Η εμπυχωτής/τρια καλεί τους/τις εκπαιδευτικούς να κινηθούν ελεύθερα στο χώρο, όση ώρα εκείνος χτυπάει ρυθμικά παλαμάκια. Όταν παύσει ο χτύπος, οι εκπαιδευτικοί σταματούν να περπατάνε και στέκονται ακίνητοι. Η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται δύο με τρεις φορές. Στόχος είναι η εξοικείωση με την κίνηση του σώματος στο χώρο.
2. Στη συνέχεια, ο/η εμπυχωτής/τρια τους καλεί να κινηθούν ελεύθερα στο χώρο. Αυτή τη φορά πρέπει να σηκώσουν τα χέρια ψηλά, όταν παύσει ο ήχος από τα παλαμάκια και να παραμείνουν ακίνητοι.

3. Το επόμενο βήμα είναι να πάρουν οποιαδήποτε ακίνητη πόζα. Στο σημείο αυτό, ο/η εμπυχωτής/τρια μπορεί να δώσει κάποια παραδείγματα, όπως να χαιρετάει, να κάθεται λυπημένος, να σηκώνει ψηλά κάποιο μέλος του σώματός του, να φαίνεται ότι κρατάει ένα βαρύ αντικείμενο (π.χ. μια βαλίτσα) κ.ά.

4. Στο τελευταίο στάδιο, όταν παύσει ο ήχος από τα παλαμάκια, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να πάρουν μια πόζα σε σχέση με το παραμύθι ή κάποιον από τους/τις ήρωες/ηρωίδες του παραμυθιού που τους έκανε ιδιαίτερη εντύπωση.

Φωτογραφίες από την 1η Φάση της δράσης, όπως πραγματοποιήθηκε σε νηπιαγωγείο με Τμήμα Ένταξης

2η Φάση. Παρουσίαση σκηνών από το παραμύθι

Ο/Η εμπυχωτής/τρια αφηγείται στην ομάδα τις 4 σκηνές από την ιστορία του Περπατούλη, οι οποίες στη συνέχεια θα παρουσιαστούν με την τεχνική της «παγωμένης» εικόνας. Ενώ διαβάζει το απόσπασμα³⁴, χρησιμοποιεί τον κατάλληλο τονισμό, τόνο και ύψος (χρώμα) της φωνής του/της, κάνει μικρές παύσεις με τις αντίστοιχες κινήσεις των χεριών και του σώματος. Η αφήγηση ξεκινά από το εξής σημείο:

«Στο μεταξύ, τα νέα για τα παράξενα πόδια του Περπατούλη είχαν διαδοθεί από τη μια άκρη του Ζουμ έως την άλλη, καθώς πρώτη φορά γεννιόταν ένας Ζουμάνθρωπος χωρίς ρόδες».

1η σκηνή	<p>«Είναι λυπηρό που ο καημένος δεν μπορεί να τσουλήσει. Τι δυστυχία είναι αυτή που βρήκε την οικογένεια Ζιμ-Ζουμ», μονολογούσαν κάποιοι ευσυγκίνητοι και δάκρυζαν από συμπόνια.</p>	
2η σκηνή	<p>«Τα είδες τα πόδια του Περπατούλη; Πολύ περίεργα δεν είναι; Σίγουρα δεν είναι Ζουμάνθρωπος σαν εμάς, αφού δεν έχει ρόδες», παρατηρούσαν οι πιο δύσπιστοι. Να μου το θυμηθείτε, έχει έρθει από άλλο πλανήτη. Να φύγει... να φύγει πέρα μακριά», φώναζαν οι πιο κακότροποι Ζουμάνθρωποι και κάθε φορά που τον συναντούσαν, τον έδιωχναν, κάνοντας χειρονομίες και γκριμάτσες.</p>	
3η σκηνή	<p>Κάποιοι άλλοι Ζουμάνθρωποι σιγοφιθύριζαν μεταξύ τους κοροϊδευτικά ονόματα για να πειράξουν τον Περπατούλη, όπως για παράδειγμα «περπατάρας», «ποδάρας» ή «άροδος»... Ορισμένες φορές, μάλιστα, τα ξεστόμιζαν τόσο δυνατά, που έφταναν στα αφτιά των γονιών του και εκείνοι τότε απομακρύνονταν στενοχωρημένοι.</p>	
4η σκηνή	<p>Υπήρχαν, βέβαια, και Ζουμάνθρωποι που φοβούνταν τον Περπατούλη. Κάθε φορά που τον αντίκριζαν, άλλαζαν ράγες. Βλέπετε, το έκαναν από φόβο, μήπως τους κολλήσει τη μυστηριώδη ασθένειά του και από τη μια στιγμή στην άλλη χάσουν τις ρόδες τους και αποκτήσουν αλλόκοτα πόδια.</p>	

³⁴ Το συγκεκριμένο απόσπασμα της ιστορίας βρίσκεται στις σελίδες 12-15 του παραμυθιού *Ο Περπατούλης στον Πλανήτη των Ζουμ*, που συνοδεύει τον παρόντα Οδηγό.

3η Φάση. Ολοι μαζί νιώθουμε...

Ο/Η εμπυχωτής/τρια καλεί τους/τις εκπαιδευτικούς να αναπαραστήσουν όλοι/ες μαζί τα βασικά συναισθήματα και τις αντιδράσεις των ζουμάνθρωπων με το σώμα τους με τις παρακάτω φράσεις:

- ▶ Πώς θα νιώθουν οι Ζουμάνθρωποι, εάν φοβούνται τον Περπατούλη;
- ▶ Πώς θα μιλήσουν κοροϊδευτικά ή θα χλευάσουν τον Πέρπατούλη;
- ▶ Πώς θα λυπηθούν ή θα νιώσουν οίκτο για τον Περπατούλη;

Το επόμενο βήμα είναι οι εκπαιδευτικοί να μπουν στη θέση του Περπατούλη και να δραματοποιήσουν πώς νιώθει εκείνος. Αντίστοιχα, τους παροτρύνει να υποδυθούν πώς πιθανόν αντιδρά ο Περπατούλης, όταν οι Ζουμάνθρωποι τον φοβούνται, τον λυπούνται, τον διώχνουν και τον χλευάζουν.

Φωτογραφίες από την 3η Φάση της δράσης, όπως πραγματοποιήθηκε σε νηπιαγωγείο με Τμήμα Ένταξης

4η Φάση. Η δημιουργία της παγωμένης εικόνας

Στη φάση αυτή, οι εκπαιδευτικοί γίνονται ηθοποιοί και εμπλέκονται στη δράση παρουσιάζοντας τις αντίστοιχες τέσσερις σκηνές με τη μέθοδο της «παγωμένης εικόνας». Οι παγωμένες εικόνες που καλούνται να αναπαραστήσουν είναι:

1η εικόνα-σκηνή	<i>Η παγωμένη εικόνα αφορά τους Ζουμάνθρωπους που λυπούνται τον Περπατούλη και την οικογένειά του (λύπη).</i>
2η εικόνα-σκηνή	<i>Η παγωμένη εικόνα αφορά τους Ζουμάνθρωπους που διώχνουν και θέλουν να φύγει ο Περπατούλης από δίπλα τους (απέχθεια).</i>
3η εικόνα-σκηνή	<i>Η παγωμένη εικόνα αφορά τους Ζουμάνθρωπους που χλευάζουν και περιγελούν τον Περπατούλη.</i>
4η εικόνα-σκηνή	<i>Η παγωμένη εικόνα αφορά τους Ζουμάνθρωπους που φοβούνται τον Περπατούλη (φόβος).</i>

Στη φάση αυτή, ο/η εμπυχωτής/τρια αποσύρεται διακριτικά και αναλαμβάνουν ρόλοι οι ίδιοι/ες οι εκπαιδευτικοί-ηθοποιοί. Αφού χωριστούν ισάριθμα σε 4 ομάδες, αποφασίζουν από κοινού τους ρόλους (Ζουμάνθρωπος–Περπατούλης–παρατηρητής³⁵–ή καιγονείς) που θα έχουν μέσα στην κάθε ομάδα. Ο/Η κάθε ένας/μία εκπαιδευτικός βρίσκει μια θέση-στάση και την αναπαριστά (σώμα, χειρονομία, βλέμμα, έκφραση) ανάλογα με το ρόλο που έχει αναλάβει. Σιγά σιγά ξεκινά η σύνθεση της παγωμένης³⁶ εικόνας, όπου κάθε μέλος με τη σειρά αρχίζει να παίρνει μια συγκεκριμένη θέση και στάση. Έτσι, σχηματίζεται το στιγμιότυπο της «παγωμένης εικόνας» για κάθε ομάδα. Η κάθε ομάδα ξεχωριστά επαναλαμβάνει τις κινήσεις και τις στάσεις, έως ότου νιώσει έτοιμη, για να τις παρουσιάσει στην ολομέλεια της ομάδας. Στη φάση αυτή μπορεί κάποιος/α, για παράδειγμα, ο/η εμπυχωτής/τρια να αναλάβει το ρόλο του/της γλύπτη/τριας, δηλαδή να βοηθήσει στο στήσιμο της παγωμένης εικόνας δείχνοντας, αλλάζοντας ή βελτιώνοντας τη θέση, την έκφραση ή τη στάση του σώματός του, ώστε να ανταποκρίνεται στην αντίστοιχη σκηνή της ιστορίας. Στο τέλος, αν θέλει, μπαίνει και ο/η γλύπτης/πτρια στην τελική εικόνα.

35 Στη δραματολογία του Boal, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει ο παρατηρητής ή αλλιώς ο «απαθής», το πρόσωπο, δηλαδή, που δεν παρεμβαίνει και παρατηρεί τη στιγμή της καταπίεσης ή της αδικίας που διαδραματίζεται μπροστά του. Ο παρατηρητής παραμένει σιωπηλός, γεγονός που, σύμφωνα με τον Boal, δηλώνει μια δράση. Επίσης, οι παρατηρητές είναι αυτοί που πολλές φορές θέλουν και μπορούν να αλλάξουν την έκβαση μιας ιστορίας, αλλά δεν ξέρουν πώς να τοποθετηθούν και να δράσουν. Με αυτή την τεχνική, ο θεατής ενδυναμώνει και γίνεται πιο ικανός να πάρει θέση σε όσα συμβαίνουν γύρω του στην πραγματική ζωή.

36 Σύνθεση παγωμένης εικόνας: κάθε μέλος της ομάδας μπαίνει σταδιακά στη σκηνή και συμπληρώνει την παγωμένη εικόνα παίρνοντας μία αντίστοιχη ακίνητη στάση δίπλα ή ακουμπώντας το πρώτο μέλος, δηλώνοντας το ρόλο του και συμπληρώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη σκηνή. Σιγά σιγά, όλα τα μέλη της ομάδας μπαίνουν στη σκηνή συμπληρώνοντας τα ομαδικά γλυπτά αντίστοιχα με τα σώματά τους.

5η Φάση. Η παρουσίαση της παγωμένης εικόνας

Μόλις οι ομάδες είναι έτοιμες, η κάθε μία ομάδα παρουσιάζει τη σκηνή της στις υπόλοιπες ομάδες που γίνονται οι θεατές. Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης, ο/η εμπυχωτής/τρια αγγίζει απαλά το κάθε μέλος της ομάδας στον ώμο, το οποίο ζωντανεύει για λίγα δευτερόλεπτα. Τη στιγμή αυτή καλείται ο/η πρωταγωνιστής/στρια να διατυπώσει μεγαλόφωνα σε α' πρόσωπο και σε ενεστωτικό χρόνο τις σκέψεις του, τις ανησυχίες του, τον εσωτερικό λόγο του ήρωα.

Φωτογραφίες από την 5η Φάση της δράσης, όπως πραγματοποιήθηκε σε νηπιαγωγείο με Τμήμα Ένταξης

Το κορίτσι αναπαριστά τον Περπατούλη

Το αγόρι αναπαριστά τον ζουμάνθρωπο που χλευάζει τον Περπατούλη

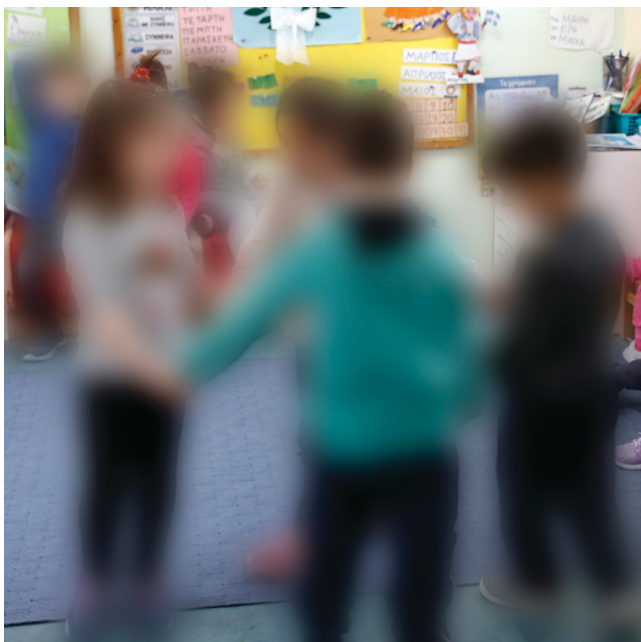

Η εκπαιδευτικός «ξεπαγώνει» την παγωμένη εικόνα με ένα άγγιγμα του χεριού της και το κορίτσι εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του σε α' πρόσωπο

6η Φάση. Ζωντάνεμα παγωμένης εικόνας (επιθυμητή κατάληξη)

Στη φάση αυτή, βασικός στόχος είναι η κάθε ομάδα να φτιάξει μια νέα εκδοχή της παγωμένης εικόνας. Να πραγματοποιηθεί, με άλλα λόγια, η «δυναμοποίηση» ή το «ζωντάνεμα» της παγωμένης εικόνας αναπαριστώντας αυτή τη φορά μια επιθυμητή-ιδανική εκδοχή ή κατάληξη³⁷ για την κάθε κακή-μη επιθυμητή σκηνή. Η νέα εκδοχή (επιθυμητή σκηνή) της ιστορίας μπορεί να αναπαρασταθεί από τα ίδια τα μέλη της ομάδας ή μπορεί να επέμβει το κοινό αναλαμβάνοντας δράση (αντικαθιστώντας έναν ηθοποιό ή λέγοντάς του τι να πει ή τι να κάνει), για να οδηγηθεί στη επιθυμητή κατάληξη, δηλαδή στην αποδοχή της διαφορετικότητας του Περπατούλη και την ένταξή του στην ομάδα. Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί η σκηνή της καταπίεσης ή της αδικίας που υφίσταται ο Περπατούλης και να επέλθει αποκατάσταση μέσα από την αποδυνάμωση της στερεοτυπικής αντίληψης.

Φωτογραφίες από την 6η Φάση της δράσης,
όπως πραγματοποιήθηκε σε νηπιαγωγείο με Τμήμα Ένταξης

Οι ζουμάνθρωποι παίρνουν τον Περπατούλη στην παρέα τους και πηγαίνουν μια βόλτα στον πλανήτη των Ζουμ

37 Η επιθυμητή ή θεμιτή εκδοχή της ιστορίας αποτελεί πρόβα που ενδυναμώνει τους θεατές-ηθοποιούς για το πώς μπορούν να αντιδράσουν, εάν αντιμετωπίσουν αντίστοιχες καταστάσεις στην αληθινή ζωή. Αντίστοιχα, ενδυναμώνει το ίδιο το άτομο με αναπηρία ή χωρίς για το πώς μπορεί να αντιδράσει στην περίπτωση που βρεθεί στην θέση του «καταπιεσμένου». Στόχος είναι οι λύσεις να βρεθούν από τους ίδιους τους πρωταγωνιστές και να εισακουστούν οι διαφορετικές απόψεις μέσα από συλλογική συζήτηση.

7η Φάση. Ας κουβεντιάσουμε όλοι μαζί

Βασικός στόχος των παραπάνω δράσεων είναι να γίνει αντιληπτό πως κάποιοι άνθρωποι με αναπηρία ή χωρίς βιώνουν στην καθημερινή τους ζωή διάφορες μορφές ρατσισμού, απόρριψης, οίκτου, φόβου, καταπίεσης κ.ά. Επίσης, υπάρχουν πολλές μορφές καταπίεσης και διαφορετικές μορφές αντίδρασης και απόρριψης απέναντι στην αναπηρία και εν γένει στη διαφορετικότητα. Για παράδειγμα, υπάρχουν οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία ή διαφορετικότητα με οίκτο και λύπη, εκείνοι που φοβούνται και αλλάζουν πεζοδρόμιο ή θέση, όταν τα συναντούν στην καθημερινότητά τους, αυτοί που νιώθουν απέχθεια και αποστροφή και στρέφουν το βλέμμα τους αλλού, όσοι τους ειρωνεύονται προσδίδοντάς τους διάφορα κοροϊδευτικά επίθετα, όπως για παράδειγμα: «σακάτης», «βλαμμένος», «βαρεμένος», «παράξενος», «φρικιό», «γκαβός», κ.ά. Υπάρχει η μερίδα των ανθρώπων που τους καταπιέζουν, οι λεγόμενοι «Καταπιεστές» είτε με τη μορφή λεκτικής βίας, είτε σωματικής. Τέλος, χρειάζεται να ακουστεί η θέση του ίδιου του ατόμου που υφίσταται καταπίεση για το πώς νιώθει σε αυτές τις μορφές «καταπίεσης» ή ρατσιστικής συμπεριφοράς.

Επομένως, στο τέλος της δράσης, ο/η εμπυχωτής/τρια συζητά τις παραπάνω θέσεις και θέτει κάποιους προβληματισμούς στην ομάδα με τη μορφή ερωτήσεων. Μερικές ενδεικτικές ερωτήσεις που μπορεί να τεθούν είναι οι εξής:

- ▶ Ποια είναι η αντίδραση των Ζουμανθρώπων ή της κοινωνίας γενικότερα απέναντι στη διαφορετικότητα;
- ▶ Με ποιον τρόπο ο Περπατούλης ή το θύμα καταπιέζεται; Τι συναισθήματα πιστεύετε ότι βιώνει;
- ▶ Πώς θα νιώθατε εσείς, εάν βρισκόσασταν στη θέση του;
- ▶ Τι συναισθήματα βιώνει η κάθε ομάδα και ποια επιχειρήματα νομίζετε ότι επικαλείται;
- ▶ Υπάρχει κάποιος που φαίνεται ότι αντιδρά; Θα μπορούσε να πει ή να κάνει κάτι, εάν βρισκόταν μπροστά σε μια τέτοια σκηνή;
- ▶ Θα μπορούσε ο Περπατούλης ή το θύμα να αντιδράσει μόνος του;
- ▶ Θα μπορούσε να απευθυνθεί σε κάποιον άλλο παρευρισκόμενο για βοήθεια;
- ▶ Ποια αντίδραση είναι η πιο αποτελεσματική σε ένα τέτοιο συμβάν;

Φωτογραφίες από την 7η Φάση της δράσης, όπως πραγματοποιήθηκε σε νηπιαγωγείο με Τμήμα Ένταξης

Τα παιδιά συζητούν για τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους

Ενδεικτικές προεκτάσεις

Η παραπάνω δράση μπορεί να πραγματοποιηθεί και με παιδιά. Σε μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού, τα βήματα και οι φάσεις της δραστηριότητας μπορούν να ακολουθηθούν με τον τρόπο που περιγράφονται παραπάνω. Στο νηπιαγωγείο και στην Α' δημοτικού, που τα παιδιά δεν έχουν ακόμα αποκτήσει αναγνωστική ευχέρεια, χρειάζεται περισσότερο η παρότρυνση και η επέμβαση του/της εκπαιδευτικού.

- Στόχοι**
- ◉ Να έρθουν οι εκπαιδευτικοί αντιμέτωποι με τις δικές τους προκαταλήψεις και στερεότυπα απέναντι στη διαφορετικότητα.
 - ◉ Να κατανοήσουν πώς αντιμετωπίζεται η διαφορετικότητα ενός ατόμου από την κοινωνία.
 - ◉ Να κατανοήσουν ποιοι λόγοι δυσχεραίνουν την προσαρμογή ενός ατόμου στην κοινωνία.

Ενδεικτική Διάρκεια

1 ώρα

Υλικά

- ◆ Το παραμύθι με τίτλο *Λιζέτ, η πολική αρκούδα*

Περιγραφή**◆ Παρουσίαση παραμυθιού**

Το σχολείο οργανώνει μια συνάντηση μεταξύ των εκπαιδευτικών κάποια απογευματινή ώρα χωρίς την παρουσία των παιδιών. Η συνάντηση μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια σχολική αίθουσα με δυνατότητα προβολής PowerPoint. Η αίθουσα διαμορφώνεται κατάλληλα, αφαιρούνται τα θρανία από την αίθουσα και οι καρέκλες τοποθετούνται σε δύο αντικριστές σειρές. Σε πρώτη φάση παρουσιάζεται το παραμύθι *Λιζέτ, η πολική αρκούδα*, με ταυτόχρονη προβολή της εικονογράφησης. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση για τις σκέψεις και τα συναισθήματα που προκάλεσε το παραμύθι.

◆ Χωρισμός σε ομάδες

Κάποιος/α από τους/τις εκπαιδευτικούς ή ο/η διευθυντής/ντρια του σχολείου αναλαμβάνει το ρόλο του/της συντονιστή/στριας. Ο/Η συντονιστής/στρια έχει σημαντικό ρόλο, καθώς αναλαμβάνει να συντονίσει τη συζήτηση, να συνοψολογίσει τα δεδομένα, τις πληροφορίες και τα ερωτήματα που τίθενται, να φροντίσει να απαντηθούν κ.ά. Οι εκπαιδευτικοί χωρί-

ζονται σε δύο ομάδες. Ο/Η κάθε εκπαιδευτικός, όσο είναι εφικτό, μπορεί να επιλέξει την ομάδα που θα εκπροσωπήσει. Καλό θα είναι να υπάρχουν ισάριθμα μέλη σε κάθε ομάδα. Οι θέσεις που καλούνται οι εκπαιδευτικοί των δύο ομάδων να υποστηρίξουν είναι οι εξής:

1η ομάδα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Θετική στάση απέναντι στην αποδοχή και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. ✓ Θετική στάση για τη φοίτηση προσφυγόπουλων στο τμήμα τους και στο σχολείο τους γενικότερα.
2η ομάδα	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Αρνητική στάση απέναντι στην ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. ✓ Αρνητική στάση για τη φοίτηση προσφυγόπουλων στο τμήμα τους και στο σχολείο τους γενικότερα.

Τα μέλη της κάθε ομάδας συνεδριάζουν ξεχωριστά για 10 λεπτά. Εκεί παρατίθενται ενδεικτικά κάποιοι προβληματισμοί αναφορικά με:

- ▶ την ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία
- ▶ το πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί η ένταξη αυτή και αν είναι εφικτή,
- ▶ τη φοίτηση των προσφυγόπουλων στο σχολείο,
- ▶ τις δυσκολίες ή τα προβλήματα, καθώς και τα οφέλη από τη φοίτηση ενός προσφυγόπουλου σε μια τάξη,
- ▶ τη στάση των γονέων απέναντι στην ένταξη των προσφυγόπουλων στο σχολείο τους,
- ▶ την αντιμετώπιση των συμμαθητών και των συμμαθητριών τους
- ▶ το δικαίωμα των προσφύγων στην ένταξη, στην εκπαίδευση και στην ίση μεταχείριση
- ▶ το δικαίωμα για ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση.

Στόχος της κάθε ομάδας είναι να επιχειρηματολογήσει υπέρ ή όχι της ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και συγκεκριμένα στο σχολείο και στην τάξη τους. Η κάθε ομάδα καταγράφει τις θέσεις της, επιχειρηματολογεί και θέτει προβληματισμούς. Στη συνέχεια, ορίζει έναν/μία Εκπρόσωπο-Ομιλητή/τρια. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία, οι δύο ομάδες κάθονται αντικριστά.

◆ Ξεκινά το Debate

Στην πρώτη φάση, μιλά κάθε εκπαιδευτικός με τη σειρά-εναλλάξ από κάθε ομάδα παρουσιάζοντας μια θέση, ένα ερώτημα, μια φράση ή έναν προβληματισμό. Ο/Η κάθε εκπαιδευτικός μιλάει για 2-3 λεπτά το πολύ στο πρώτο πρόσωπο και σε ενεστωτικό χρόνο. Αφού ακουστούν οι θέσεις όλων των εκπαιδευτικών, η κάθε ομάδα ξανασυνεδριάζει για σύντομο χρονικό διάστημα, για να προετοιμαστεί. Στόχος είναι να απαντηθούν τα ερωτήματα και οι προβληματισμοί που έθεσε η αντίπαλη ομάδα και να ξεκινήσει διάλογος μεταξύ τους. Σε

αυτή τη φάση, τον κύριο ρόλο έχουν οι Εκπρόσωποι-ομιλητές/τριες των δύο ομάδων, ωστόσο μπορούν να συμμετέχουν και να μπουν στο διάλογο και οι άλλοι/ες εκπαιδευτικοί. Κατά τη διάρκεια του Debate, ο Εκπρόσωπος-Ομιλητής/τρια μπορεί να επικαλεστεί σύντομη διακοπή της διαδικασίας («time-out»), για να συμβουλευτεί την ομάδα του και να στηθεί νέα επιχειρηματολογία. Αν κάποιος/α επιθυμεί, μπορεί να πάρει τη θέση του/της Εκπροσώπου και να τον/την αντικαταστήσει, αρκεί να υπάρχει η σύμφωνη γνώμη των μελών ομάδας.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, καταγράφονται στον πίνακα, ο οποίος έχει χωριστεί σε δύο μέρη, ή σε χαρτί του μέτρου –για να γίνεται ορατό από όλους/ες– οι θέσεις, οι απόψεις και οι διαφορές της κάθε ομάδας από έναν/μία εκπαιδευτικό που εκτελεί χρέη γραμματέα.

♦ **Αναστοχαστική συζήτηση**

Μόλις ολοκληρωθεί το Debate, οι εκπαιδευτικοί και των δύο ομάδων καλούνται να συζητήσουν ομαδικά σχετικά με τη δράση που προηγήθηκε. Η συζήτηση εστιάζει στις χαρακτηριστικές διαφορές της κάθε ομάδας και στα συμπεράσματα που προέκυψαν από την αντιπαράθεσή τους. Σημαντικό είναι να αναγνωριστούν στα επιχειρήματα των δύο ομάδων οι προκαταλήψεις, τα αρνητικά στερεότυπα, οι διακρίσεις, οι δογματισμοί, η ξενοφοβία κ.ά. Να επισημανθεί σε ποια σημεία ο λόγος γίνεται ρατσιστικός και σε ποια ακούστηκαν γενικεύσεις και κοινοτυπίες, όπως, για παράδειγμα, ότι τα προσφυγόπουλα δεν είναι εμβολιασμένα ή δεν φοράνε καθαρά ρούχα. Στόχος της συζήτησης είναι να γίνει κατανοητό ότι όλοι οι άνθρωποι έχουμε στερεότυπα και προκαταλήψεις, τις οποίες άλλοτε τις αναγνωρίζουμε και άλλοτε όχι. Με την κριτική σκέψη, τον αναστοχασμό, τη διαμόρφωση επιχειρηματολογίας, τον ανοιχτό διάλογο και την κριτική των άλλων μπορούμε να επαναπροσδιορίσουμε τις απόψεις μας και τη γνώμη μας για ό,τι θεωρούμε δεδομένο.

Ενδεικτικές προεκτάσεις

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χωριστούν σε μικρότερες ομάδες των 4-5 ατόμων. Αυτή τη φορά θα γράψουν λίγα λόγια για το πώς φαντάζονται το ελληνικό σχολείο μετά από 5 ή 10 χρόνια με την ένταξη και τη φοίτηση των προσφυγόπουλων. Θα αναπτύξουν τι μπορεί να έχει μεσολαβήσει, αν πραγματοποιήθηκε ομαλά ή όχι η ένταξη των προσφύγων, πώς φαντάζονται ότι έγινε η αποδοχή, ποιες τεχνικές χρησιμοποίησαν οι ίδιοι/ες και το σχολείο για την καλύτερη ενσωμάτωσή τους, τη στάση των συμμαθητών και των συμμαθητριών απέναντί τους κ.ά. Μπορούν μάλιστα να περιγράψουν μια συγκεκριμένη σκηνή από το μέλλον ή ένα φανταστικό περιστατικό. Στη συνέχεια, τα μέλη της κάθε ομάδας διαβάζουν τις σκέψεις τους στους υπόλοιπους και ακολουθεί σχετική ομαδική συζήτηση.

Δραστηριότητα 1

Θα κάνω ό,τι μου λες;

- Στόχοι**
- Ο προβληματισμός και εντοπισμός μηχανισμού «στερεότυπων», ώστε να κατανοηθούν ως υπεραπλουστεύσεις γεγονότων, όπου παραβλέπονται οι ατομικές διαφορές και αποδίδονται χαρακτηριστικά σε κάποιο μέλος μιας ομάδας που στην πραγματικότητα μπορεί και να μην έχει.
 - Η διερεύνηση στερεοτύπων τα οποία εμποδίζουν την ικανότητα για ακριβείς αξιολογήσεις, με αποτέλεσμα την ύπαρξη παρερμηνεύσεων και παρανοήσεων.
 - Η καλλιέργεια ενσυναίσθησης, δηλαδή η προσπάθεια να μπούμε στη θέση ενός ανθρώπου που γίνεται αντικείμενο στερεοτυπικών αντιλήψεων και προκαταλήψεων, ο οποίος βρίσκεται στη δύσκολη και καταπιεστική θέση να έχει δύο συμπεριφορές. Όσο μεγαλύτερο γίνεται το χάσμα μεταξύ των δύο συμπεριφορών, τόσο μεγαλύτερη είναι η κοινωνική καταπίεση που υφίσταται και τόσο περισσότερο παρεμποδίζεται η επιτυχής και ομαλή προσαρμογή του στη ζωή.
 - Η συνειδητοποίηση πως τα στερεότυπα, οι προκαταλήψεις και οι άδικες ή λανθασμένες στάσεις και πεποιθήσεις αποτελούν εμπόδιο για την καλύτερη κατανόηση, επικοινωνία και προσέγγιση ατομικών διαφορών.
 - Η κατανόηση και αυτοκριτική ότι όσο τα στερεότυπα απέναντι σε οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα ή άτομο διαιωνίζονται, αυτόματα «αναγκάζουμε» την ομάδα ή το άτομο να δεχτεί τις υποκειμενικές αντιλήψεις ως πραγματικές, με αποτέλεσμα να διαιωνίζεται ο στιγματισμός.

Προτεινόμενες Ομάδες

Γονείς, εκπαιδευτικοί, παιδιά

Γνωστικό Αντικείμενο

Σύνδεση με ΠΣ

Θεατρική Αγωγή

Υλικά

- ♦ υφάσματα για ένδυση, καπέλα, τραγιάσκες
- ♦ αμφίεση γαϊδάρου: τιράντες (για γκέμια του γαϊδάρου), στέκα ή καπέλο με αυτιά, φαρδύ μαύρο ή γκρι παντελόνι, πουκάμισο
- ♦ χαρτιά A4, στίλο ή μολύβια
- ♦ CD ήχου, τίτλος: Alexandre Desplat Mr. Moustafa [στον σύνδεσμο <https://www.youtube.com/watch?v=voX15vG2gOk>]
- ♦ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΝΑΣΤΡΑΝΤΙΝ ΧΟΤΖΑ, «Ο γάιδαρος του Χότζα»

Ενδεικτική Διάρκεια

2 ώρες και 30 λεπτά

Η δράση εστιάζει στο ανθρώπινο οικοσύστημα, τις αλληλεπιδράσεις και σχέσεις ατόμων. Επιχειρείται κυρίως η προσέγγιση των στερεότυπων, προκαταλήψεων και πολιτισμικών κανόνων επικοινωνίας. Όσοι εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία, να επιχειρήσουν την αντίχνευση, αναγνώριση και αντιμετώπιση αυτών των στερεοτύπων, προκαταλήψεων και αρνητικών συμπεριφορών.

Η δράση αυτή μπορεί να λειτουργήσει ως ένα μοντέλο συνεργασίας με γονείς και άλλους φορείς στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία.

Ερέθισμα αποτελεί μια ιστορία του Ναστραντίν Χότζα³⁸, στην οποία εμφανίζεται να παίρνει συνεχώς λάθος αποφάσεις επηρεασμένος από την «κοινή γνώμη-λογική» ενοχοποιώντας τον εαυτό του, και συμπεριφέρεται, τελικά, όπως θέλουν οι άλλοι. Το αποτέλεσμα είναι να λειτουργεί με παράδοξο τρόπο για να γίνει αποδεκτός.

1ο Μέρος. Δραματοποίηση

Μετατροπή, δηλαδή, ενός αφηγηματικού κειμένου σε δραματικό σε σκηνική απόδοση.

2ο Μέρος. Επεξεργασία της ιστορίας με τεχνικές

Παιδαγωγικής θεάτρου: Δηλαδή, με την παιδαγωγική δυναμική που προσδίδουν στο θέατρο η δραστικότητα της αμφίδρομης επικοινωνίας, η ενσυνείδητη αναπαραγωγική εικονοποίηση του πραγματικού και η βιωματική μέθεξη στα σκηνικά διαδραματιζόμενα.

Εκπαιδευτικού δράματος: δηλαδή μιας δομημένης παιδαγωγικής διαδικασίας που υιοθετεί στοιχεία από το θέατρο –τεχνικές και εργαλεία της δραματικής τέχνης– με σκοπό την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των συμμετεχόντων/ουσών, καθώς και την αποτελεσματικότερη αφομοίωση της γνώσης μέσα στο κοινωνικό της πλαίσιο. Στο επίκεντρο αυτής της διαδικασίας βρίσκεται η αναζήτηση και η εκτίμηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, η κατανόηση του εαυτού και της σχέσης του με τον κόσμο.

³⁸ Ο Ναστραντίν Χότζα ήταν δημοφιλής ήρωας μύθων, παροιμιών, ανεκδότων που κυκλοφορούσαν ευρύτατα σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Παρουσιάζεται ως φιλόσοφος ανατολίτης, υπομονετικός, ετοιμόλογος. Οι ιστορίες του μπορεί να είναι παράδοξες, απλοϊκές αλλά έχουν βαθύτερα νοήματα που γίνονται κατανοητά μέσα από τη διήγηση.

Η ιστορία

Ο Χότζας, καβάλα στο γαϊδουράκι του, πάει στην πόλη.

Από πίσω ακολουθεί πεζός ο μικρός γιος του.

Ένας περαστικός τού λέει:

«Βρε γάιδαρε, εσύ πας καβαλαριά και έχεις το κακόμοιρο το παιδάκι να πηγαίνει με τα πόδια μέσα στη ζέστη;»

«Έχει δίκιο», σκέφτεται ο Χότζας, κατεβαίνει από το γαϊδουράκι και ανεβάζει το γιο του επάνω.

Άλλος περαστικός σχολιάζει μεγαλόφωνα:

«Κοίτα πώς είναι τα βρωμόπαιδα σήμερα... Ο πιτσιρικάς καβάλα στο γαϊδούρι και ο φουκαράς ο γεράκος να ξεποδαριάζεται μέσα στη σκόνη».

«Έχει δίκιο», ξανασκέφτεται ο Χότζας, και ανεβαίνει κι αυτός στο γαϊδουράκι.

Τρίτος περαστικός κουνώντας περίλυπα το κεφάλι του, λέει:

«Δυο άνθρωποι πάνω σε έναν γάιδαρο! Θα το πεθάνουν το ζωντανό οι αναίσθητοι!»

«Έχει δίκιο», ξανασκέφτεται ο Χότζας και κατεβάζει τον γιο του και κατεβαίνει κι αυτός από το γαϊδουράκι.

Ο επόμενος περαστικός που τους βλέπει, λέει:

«Η χαζομάρα των ανθρώπων δεν έχει όρια! Να έχεις το γαϊδούρι και να πηγαίνεις με τα πόδια!»

Ο Χότζας αποφασίζει τη μόνη λύση που του έχει μείνει. Αυτός πήρε στους ώμους του το μπροστινό μέρος και ο γιος του πήρε το πίσω μέρος και κουβάλησαν το γαϊδούρι μέχρι το μέρος της αγοράς.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΡΑΣΗΣ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΕ 3 ΣΤΑΔΙΑ

Στάδιο 1: Δραματοποιούνται οι εικόνες, χρησιμοποιώντας τα σημεία όψης των ρόλων (ένδυση, αξεσουάρ κ.λ.π.) και δημιουργούνται αυτοσχέδιοι διαλόγοι ανάλογα με τη σχέση τους. Έτσι παρουσιάζεται αρχικά όλη η ιστορία.

Στάδιο 2: Αλληλεπίδραση με το κοινό, προβληματισμοί, συζήτηση, θέσεις. Παρουσιάζεται αποσπασματικά η κάθε εικόνα. Το κοινό χωρίζεται σε 4 ομάδες και ξεκινά η θεατροπαιδαγωγική δράση του παιχνιδιού «πάρε θέση».

Στάδιο 3: Η ιστορία ξαναπαίζεται με διαφορετικές εκδοχές.

ΡΟΛΟΙ

▶ ΧΟΤΖΑΣ	▶ Α΄ ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ
▶ ΠΑΙΔΙ	▶ Β΄ ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ
▶ ΓΑΪΔΟΥΡΙ	▶ Γ΄ ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ
	▶ Δ΄ ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Στάδιο 1: Δραματοποίηση παραμυθιού από τους/τις 6 «ηθοποιούς». Το κοινό αρχικά απλώς παρατηρεί την πλοκή και εξέλιξη της ιστορίας σε 5 συνεχόμενα σκηνικά στιγμιότυπα. Οι ρόλοι, χωρίς συγκεκριμένο κείμενο, επικοινωνούν με αυτοσχέδιους διαλόγους και ο καθένας μπορεί να μιλάει ανάλογα με αυτό που συμβαίνει εκείνη τη στιγμή.

<p>ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 1 (Μουσική- Ρόλοι-Ανάπτυξη αυτοσχέδιων διαλόγων)</p>	<p>Μουσική Τίτλος: Alexandre Desplat, Mr. Moustafa</p>	<p>Ο Χότζας, καβάλα στο γαϊδουράκι του, πάει στην πόλη. Από πίσω ακολουθεί πεζός ο μικρός γιος του.</p>
<p>ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 2 (Μουσική- Ρόλοι- Δραματοποίηση διαλόγων)</p>	<p>Μουσική Τίτλος: Alexandre Desplat, Mr. Moustafa</p>	<p>Ένας περαστικός τού λέει: «Βρε γάιδαρε, εσύ πας καβαλαριά και έχεις το κακόμοιρο το παιδάκι να πηγαίνει με τα πόδια μέσα στη ζέστη;» «Έχει δίκιο», σκέφτεται ο Χότζας, κατεβαίνει από το γαϊδουράκι και ανεβάζει το γιο του επάνω.</p>
<p>ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 3 (Μουσική- Ρόλοι- Δραματοποίηση διαλόγων)</p>	<p>Μουσική Τίτλος: Alexandre Desplat, Mr. Moustafa</p>	<p>Άλλος περαστικός σχολιάζει μεγαλόφωνα: «Κοίτα πώς είναι τα βρωμόπαιδα σήμερα... Ο πιτσιρικάς καβάλα στο γαϊδουρί και ο φουκαράς ο γεράκος να ξεποδαριάζεται μέσα στη σκόνη». «Έχει δίκιο», ξανασκέφτεται ο Χότζας, και ανεβαίνει κι αυτός στο γαϊδουράκι.</p>
<p>ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 4 (Μουσική- Ρόλοι- Δραματοποίηση διαλόγων)</p>	<p>Μουσική Τίτλος: Alexandre Desplat, Mr. Moustafa</p>	<p>Τρίτος περαστικός κουνώντας περίλυπα το κεφάλι του, λέει: «Δυο άνθρωποι πάνω σε έναν γάιδαρο! Θα το πεθάνουν το ζωντανό οι αναίσθητοι!» «Έχει δίκιο», ξανασκέφτεται ο Χότζας. Κατεβάζει τον γιο του και κατεβαίνει κι αυτός από το γαϊδουράκι.</p>
<p>ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 5 (Μουσική- Ρόλοι- Δραματοποίηση διαλόγων)</p>	<p>Μουσική Τίτλος: Alexandre Desplat, Mr. Moustafa</p>	<p>Ο επόμενος περαστικός που τους βλέπει, λέει: «Η χαζομάρα των ανθρώπων δεν έχει όρια! Να έχεις το γαϊδουρί και να πηγαίνεις με τα πόδια!» Ο Χότζας αποφασίζει τη μόνη λύση που του έχει μείνει. Αυτός πήρε στους ώμους του το μπροστινό μέρος και ο γιος του πήρε το πίσω μέρος και κουβάλησαν το γαϊδουρί μέχρι το μέρος της αγοράς.</p>

Στάδιο 2: Το κοινό χωρίζεται σε 4 ισάριθμες ομάδες. Η κάθε ομάδα παίρνει ένα χαρτί με το κείμενο της κάθε εικόνας, στο οποίο υπάρχουν τονισμένες κάποιες φράσεις (στερεοτυπικές-αξιολογικές κρίσεις).

Α΄ ΟΜΑΔΑ

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 1	<p>Ο Χότζας, καβάλα στο γαϊδουράκι του, πάει στην πόλη. Από πίσω ακολουθεί πεζός ο μικρός γιος του.</p>
ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 2	<p>Ένας περαστικός τού λέει: «Βρε γάιδαρε, εσύ πας καβαλαριά και έχεις το κακόμοιρο το παιδάκι να πηγαίνει με τα πόδια μέσα στη ζέστη;» «Έχει δίκιο», σκέφτεται ο Χότζας, κατεβαίνει από το γαϊδουράκι και ανεβάζει το γιο του επάνω.</p>

Β΄ ΟΜΑΔΑ

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 3	<p>Άλλος περαστικός σχολιάζει μεγαλόφωνα: «Κοίτα πώς είναι τα βρωμόπαιδα σήμερα... Ο πιτσιρικάς καβάλα στο γαϊδούρι και ο φουκαράς ο γεράκος να ξεποδαριάζεται μέσα στη σκόνη». «Έχει δίκιο», ξανασκέφτεται ο Χότζας, και ανεβαίνει κι αυτός στο γαϊδουράκι.</p>
----------------------	--

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 4	<p>Τρίτος περαστικός κουνώντας περίλυπα το κεφάλι του, λέει: «Δυο άνθρωποι πάνω σε έναν γάιδαρο! Θα το πεθάνουν το ζωντανό οι αναισθητοί!» «Έχει δίκιο», ξανασκέφτεται ο Χότζας. Κατεβάζει τον γιο του και κατεβαίνει κι αυτός από το γαϊδουράκι.</p>
----------------------	---

Δ΄ ΟΜΑΔΑ

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ 5	<p>Ο επόμενος περαστικός που τους βλέπει, λέει: «Η χαζομάρα των ανθρώπων δεν έχει όρια! Να έχεις το γαϊδούρι και να πηγαίνεις με τα πόδια!» Ο Χότζας αποφασίζει τη μόνη λύση που του έχει μείνει. Αυτός πήρε στους ώμους του το μπροστινό μέρος και ο γιος του πήρε το πίσω μέρος και κουβάλησαν το γαϊδούρι μέχρι το μέρος της αγοράς.</p>
----------------------	--

Ζητούμενα

Οι παίκτες/τριες θα προβούν σε ποικίλους σχολιασμούς αναζητώντας, με ερέθισμα την ιστορία, κοινωνικές στερεοτυπικές απόψεις, προκατασκευασμένα σχήματα αντίληψης – σκέψης (διανοητικές εικόνες-ιδέες).

1) Το βιογραφικό των περαστικών

Η κάθε ομάδα πρέπει να προσδιορίσει τον περαστικό της εντάσσοντάς τον σε κάποια πλαίσια

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ: Ποιος και τι είναι ο περαστικός

Ηλικία

Φύλο

Επάγγελμα

Ιδιότητα

Κοινωνική θέση

Οικογενειακή κατάσταση

Χαρακτηριολογικά στοιχεία κλπ.

2) Σκηνική παρουσίαση

- Κοινή άσκηση και των 4 ομάδων.
- Διαφοροποίηση αρχικού στιγμιότυπου καθώς έχει εμπλουτιστεί ο ρόλος του «περαστικού».
- Η κάθε ομάδα επιλέγει ένα μέλος της να ενσαρκώσει τον ήρωα. Ο/Η παίκτης/τρια δηλαδή μπαίνει εμβόλιμος στον θίασο αντικαθιστώντας τον αρχικό ηθοποιό «περαστικό».
- Αυτοσχεδιασμός, διάδραση με τους άλλους ρόλους.

Στάδιο 3: «Ρόλοι και σχέσεις του σήμερα»

Οι ομάδες καλούνται να συνεργαστούν, η κάθε μια χωριστά, με σκοπό τη δημιουργία μιας νέας ιστορίας ενταγμένης στο σήμερα.

Η οδηγία είναι:

Κάποιος κάτι λέει... Κάποιος το ακούει... Πώς επηρεάζεται;... Τι κάνει τελικά και γιατί;

Όλοι οι «ήρωες» της αρχικής ιστορίας αντικαθίστανται από σημερινούς.

Ποιος και τι θα ήταν ένας «Χότζας» σήμερα; Ο γιος του; Ο γάιδαρος; Ο περαστικός;

Ποια κατάσταση, ή συμβάν, και γιατί, θα αποτελούσε το έναυσμα στερεοτυπικών αρνητικών σχολίων;

Οι ομάδες συνεδριάζουν και συζητούν σε σχέση με την παραπάνω οδηγία. Έπειτα καταγράφουν ένα σχετικό σενάριο με άξονες τα ερωτήματα που επεξεργάστηκαν προηγουμένως και δημιουργούν μια ιστορία.

Έτσι, καλείται η καθεμιά χωριστά:

- 1) Να διαβάσει την ιστορία της.
- 2) Να παρουσιάσει, σκηνικά, την ιστορία της.
- 3) Να συζητήσουν σχετικά με τα διάφορα σενάρια.

Ένας παράξενος άνθρωπος

Αυτοσχέδιο κουκλοθέατρο ή θέατρο σκιών

- Στόχοι**
- ◉ Να ανακαλύψουν, εμβαθύνουν, κατανοήσουν και αποδεχθούν την αξία της διαφορετικότητας.
 - ◉ Να αποκτήσουν κίνητρα για συνεργασία και ομαδικότητα.
 - ◉ Να καλλιεργήσουν την δυνατότητα επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων, κρίσεων, ιδεών. Να γνωρίσουν μια ποικιλία βιωματικών μεθόδων όπως: Ζωγραφική, αισθησιοκινητικά παιχνίδια, καταιγισμό ιδεών, συζήτηση, συγγραφή ιστοριών, κουκλοθέατρο.
 - ◉ Να προβούν σε δημιουργικές επινοήσεις που οδηγούν σε ποικίλα καλλιτεχνικά δρώμενα (εικαστικά, συγγραφή παραμυθιού, κουκλοθέατρο).
 - ◉ Να παίξουν κουκλοθέατρο.

Προτεινόμενες Ομάδες

Γονείς, εκπαιδευτικοί, παιδιά

Ενδεικτική Διάρκεια

2 ώρες και 15 λεπτά

Γνωστικό Αντικείμενο

Σύνδεση με ΠΣ

Εικαστικά
Θεατρική Αγωγή

Υλικά

- ◆ 4 λευκά χαρτόνια κανσόν, διαστάσεων A3, για 12 παίκτες/τριες
- ◆ 5 λευκά χαρτόνια κανσόν, διαστάσεων A3, για 15 παίκτες/τριες κ.ο.κ. (κάθε φορά δηλαδή το 1/3)
- ◆ μαρκαδόροι, παστέλ, χαρτιά A4, στυλό
- ◆ ψαλίδια, χαρτοταινία, κόλλα stick
- ◆ χρωματιστές ζελατίνες
- ◆ ένα ύφασμα λευκό διαστάσεων 1,5μ. X 3μ.
- ◆ σπάγκος ή σχοινί απλώματος, μανταλάκια
- ◆ ταμπουρίνο
- ◆ δυνατό φως από μικρό φορητό προβολάκι ή μεγάλο φακό (για το θέατρο σκιών)
- ◆ ξυλάκια (πηχάκια) για να στηριχτούν οι «κούκλες» ή σύρμα (αν θέλουμε οι φιγούρες να στηριχτούν όπως στο θέατρο σκιών)
- ◆ CD ήχου, τίτλος: Modern Times, *Titine*
στον σύνδεσμο <https://www.youtube.com/watch?v=oRtWYvtnabs>
- ◆ CD ήχου, τίτλος: Dmitri Shostakovich, *Waltz No. 2*
στον σύνδεσμο <https://www.youtube.com/watch?v=mmCnQDUSO4I>

Σημείωση: Το κουκλοθέατρο χρησιμοποιείται ως μεθοδολογία για την κατάκτηση προσωπικής, ομαδικής, γνωστικής, κοινωνικής, συναισθηματικής μάθησης, και ως μια ευκαιρία ελεύθερης έκφρασης. Διαμέσου του κουκλοθεάτρου, όπου η κούκλα λειτουργεί συμβολικά, επιτυγχάνεται η επικοινωνία ανάμεσα στα πρόσωπα που μετέχουν στη δραστηριότητα και παράλληλα καλλιεργείται η δημιουργία ενός αισθήματος συνεργασίας και ομαδικότητας, ο σεβασμός προς τον άλλον, η αποδοχή και η αλληλεγγύη.

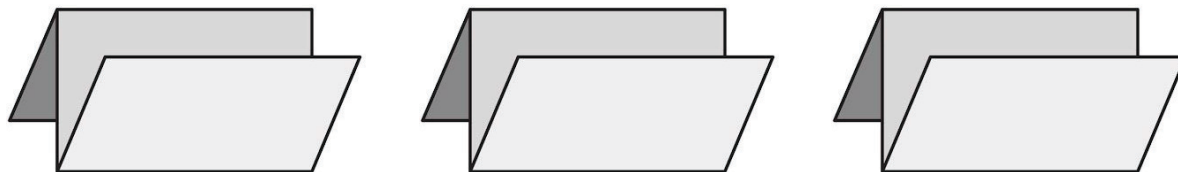
Περιγραφή

Η δραστηριότητα χωρίζεται σε 3 μέρη.

1ο Μέρος. Αισθησιοκινητικό και εικαστικό παιχνίδι

Προετοιμασία

Στο κέντρο του χώρου της δράσης είναι τοποθετημένα, στο πάτωμα, το ένα πάνω στο άλλο, τα λευκά χαρτόνια κανσόν τα οποία έχουμε διπλώσει με δύο τσακίσματα (δίπλωμα Z) έτσι ώστε, να δημιουργούν ένα τρίπτυχο.

Στην άκρη καθεμιάς από τις τρεις πτυχές του χαρτονιού γράφουμε, αντίστοιχα: τον αριθμό **1** (στην 1η πτυχή) τον αριθμό **2** (στην 2η, μεσαία, πτυχή) και τον αριθμό **3** (στην 3η πτυχή).

Οι συμμετέχοντες/ουσες βρίσκονται σε κύκλο και ο/η συντονιστής/στρια περνά και δίνει στον/στην καθένα/καθεμιά έναν αριθμό από το 1 έως το 3.

Έτσι χωρίζονται σε 3 ομάδες: Ομάδα 1, Ομάδα 2, Ομάδα 3.

Στη συνέχεια ονομάζει τις ομάδες:

Η **Ομάδα 1** ονομάζεται: «**ΚΕΦΑΛΙ**»

Η **Ομάδα 2** ονομάζεται: «**ΣΩΜΑ**»

Η **Ομάδα 3** ονομάζεται: «**ΠΟΔΙΑ**»

Αισθησιοκινητικό παιχνίδι

Ο/Η συντονιστής/στρια, με συνοδεία χαρούμενης μουσικής, ζητά από την κάθε ομάδα να ενεργοποιήσει μόνο εκείνο το μέρος του σώματος που λέει το όνομά της.

Μουσική [Τίτλος: Modern Times, *Titine* (<https://www.youtube.com/watch?v=oRtWYvtnabs>)]

«Η **Ομάδα 1** κινεί μόνο το **ΚΕΦΑΛΙ**»

«Η **Ομάδα 2** κινεί μόνο το **ΣΩΜΑ** και τα **ΧΕΡΙΑ**»

«Η **Ομάδα 3** κινεί μόνο τα **ΠΟΔΙΑ**»

Ο στόχος είναι, οι ομάδες να αντιληφθούν ότι και το σώμα τους αποτελεί ένα τρίπτυχο.

Στη συνέχεια ζητά από τους/τις παίκτες/τριες να φτιάξουν τριάδες όπου θα συναντηθούν ένας από κάθε ομάδα (ΚΕΦΑΛΙ-ΣΩΜΑ-ΠΟΔΙΑ).

Η οδηγία τώρα είναι η εξής:

«Βρείτε με ποιον τρόπο θα κινηθείτε, θα μιλήσετε, θα περπατήσετε, σαν να είστε ένας άνθρωπος.»

(ο/η καθένας/καθεμιά, δηλαδή, θα συμβάλλει στη σύνθεση ανάλογα με αυτό που είναι: ή κεφάλι ή σώμα ή πόδια).

Ακούγεται πάλι η προηγούμενη μουσική. Οι τριάδες κινούνται και προκύπτουν παράξενες, κωμικές, υπερβολικές και αλλόκοτες κινητικές και εκφραστικές φόρμες...

Εικαστικό παιχνίδι

Ο/Η συντονιστής/στρια ζητά από την κάθε τριάδα να καθίσει. Μοιράζει τα διπλωμένα κανσόν με την πτυχή Νο 1 από πάνω, καθώς και ένα κουτί μαρκαδόρους ή παστέλ (μπορεί και τα δύο για πιο ενδιαφέρον εικαστικό αποτέλεσμα).

Δίνει στις τριάδες το θέμα για ζωγραφική:

Ο/Η συντονιστής/στρια λέει:

«Ξεκινούν να ζωγραφίζουν όσοι/ες από την κάθε τριάδα έχουν τον αριθμό 1 (ΚΕΦΑΛΙ).

Οι άλλοι/ες δύο της κάθε τριάδας δεν κοιτούν και κάθονται με την πλάτη γυρισμένη.»

Όταν αρχίσει να ακούγεται

η παρακάτω μουσική,

ο/η συντονιστής/στρια λέει:

[Dmitri Shostakovich, Waltz No. 2

(<https://www.youtube.com/watch?v=mmCnQDUSO4I>)]

«Μπορείτε να ξεκινήσετε τη ζωγραφική σας.»

Οι 1 (ΚΕΦΑΛΙ) ζωγραφίζουν ένα παράξενο κεφάλι.

Όταν η μουσική σταματά, οι παίκτες/τριες σταματούν να ζωγραφίζουν.

Διπλώνουν το χαρτόνι έτσι ώστε, να κρυφτεί το ΚΕΦΑΛΙ και να εμφανιστεί η πτυχή 2.

Ο/Η συντονιστής/στρια λέει:

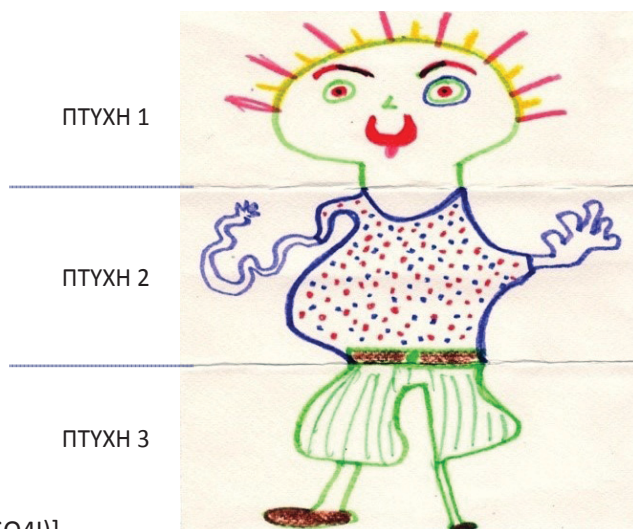
«Ξεκινούν να ζωγραφίζουν όσοι/ες από την κάθε τριάδα έχουν τον αριθμό 2 (ΣΩΜΑ).

Οι άλλοι/ες δύο της κάθε τριάδας δεν κοιτούν και κάθονται με την πλάτη γυρισμένη.»

Όταν η μουσική αρχίσει να ακούγεται και πάλι, ο/η συντονιστής/στρια λέει:

«Μπορείτε να ξεκινήσετε τη ζωγραφική σας.»

«Ένας παράξενος άνθρωπος»

Οι **2 (ΣΩΜΑ)** ζωγραφίζουν ένα παράξενο σώμα.

Όταν η μουσική σταματά, οι παίκτες/τριες σταματούν να ζωγραφίζουν.

Διπλώνουν το χαρτόνι έτσι ώστε, να κρυφτεί και το **ΣΩΜΑ** και να εμφανιστεί η πτυχή 3.

Ο/Η συντονιστής/στρια λέει:

«Ξεκινούν να ζωγραφίζουν όσοι/ες από την κάθε τριάδα έχουν τον αριθμό 3 (ΠΟΔΙΑ). Οι άλλοι/ες δύο της κάθε τριάδας δεν κοιτούν και κάθονται με την πλάτη γυρισμένη».

Όταν η μουσική αρχίσει να ακούγεται για μια ακόμα φορά, ο/η συντονιστής/στρια λέει:

«Μπορείτε να ξεκινήσετε τη ζωγραφική σας».

Οι **3 (ΠΟΔΙΑ)** ζωγραφίζουν παράξενα πόδια.

Όταν η μουσική σταματά, οι παίκτες/τριες σταματούν να ζωγραφίζουν.

Όταν όλοι/ες έχουν ζωγραφίσει, ο/η συντονιστής/στρια ξαναβάζει τη μουσική και ζητά από τις τριάδες να ανοίξουν αργά αργά το χαρτόνι ώστε να αποκαλυφθεί ο «Παράξενος Άνθρωπος» της κάθε τριάδας.

2ο Μέρος. Σύνθεση κειμένου, συζήτηση, προβληματισμοί

Η κάθε τριάδα έχει πια τον δικό της «Παράξενο Άνθρωπο» που αποτελεί κοινό τους δημιουργήμα. Καλείται λοιπόν τώρα να τον γνωρίσει...

Ο/Η συντονιστής/στρια μοιράζει χαρτιά Α4 και στυλό. Διατυπώνει προφορικά διάφορα ενδεικτικά ερωτήματα, όπως τα παρακάτω, προτρέποντας την κάθε τριάδα να θέσει κι άλλα, αν επιθυμεί, ή να αλλάξει αυτά με άλλα. Τα ερωτήματα πρέπει να είναι μέχρι 10.

- ▶ *Πώς θα ονομάσετε αυτόν τον άνθρωπο;*
- ▶ *Τι φύλο είναι;*
- ▶ *Πώς αισθάνεται;*
- ▶ *Τι του αρέσει;*
- ▶ *Τι φοβάται;*
- ▶ *Γιατί είναι παράξενος;*
- ▶ *Από πού έρχεται και πού πάει;*
- ▶ *Τι ονειρεύεται;*
- ▶ *Έχει κάποιο μυστικό; κλπ.*

Οι παίκτες/τριες προβληματίζονται, συζητούν, αναστοχάζονται τον τρόπο που έφτιαξε ο καθένας το αντίστοιχο σημείο του ανθρώπου και συνεργάζονται ώστε να γράψουν την σύντομη ιστορία του με τρόπο παραμυθιακό («Μια φορά κι έναν καιρό ήταν...»)

Όταν οι ιστορίες-παραμύθια όλων ολοκληρωθούν, παρουσιάζονται στους άλλους αφηγηματικά. Στην αφήγηση της κάθε ιστορίας συμμετέχουν και οι 3 παίκτες.

3ο Μέρος. Κατασκευή επίπεδης κούκλας ή κούκλας θεάτρου σκιών και οργάνωση κουκλοθεατρικής δράσης

Τώρα οι ζωγραφιές μετατρέπονται σε κούκλες (είδος κούκλας: επίπεδη).

Κάθε τριάδα κόβει προσεκτικά τη φιγούρα του «Παράξενου Ανθρώπου» (που έχει πια ονομαστεί και χαρακτηριστεί).

Στηρίζει τη φιγούρα με το ξυλάκι κάθετα στο πίσω μέρος της, κολλώντας το με τη χαρτοταινία.

Οι κούκλες είναι έτοιμες.

Σημείωση: Αν οι παίκτες/τριες αποφασίσουν να παίξουν θέατρο σκιών, αντί για ξυλάκι, χρησιμοποιούν σύρμα λυγισμένο στην άκρη, σε ορθή γωνία, και με τη χαρτοταινία κολλούν την άκρη της γωνίας στην πίσω πλευρά της φιγούρας, στο κέντρο της ή στο πάνω μέρος της.

Σ' αυτή την περίπτωση μπορούν επίσης (προαιρετικά) να κόψουν κάποια σημεία της φιγούρας (π.χ τα μάτια ή το στόμα κλπ) και να κολλήσουν από πίσω χρωματιστή ζελατίνα ώστε, να φεγγίζει το χρώμα όταν παίζουν μ' αυτήν.

Ο/Η συντονιστής/στρια, ανάλογα με το σύνολο του αριθμού των παικτών, ενώνει τώρα ανά 2 ή 3 τις τριάδες.

Έτσι, συναντιούνται 6 ή 9 άτομα με 2 ή 3 κούκλες και συγκροτούν έναν κουκλοθεατρικό θίασο.

Η κάθε ομάδα καλείται να οργανώσει τη δική της μικρή παράσταση.

Ο/Η συντονιστής/στρια λέει:

«Πώς συνδέονται οι ιστορίες-παραμύθια των “Παράξενων Ανθρώπων” σας;»

«Πώς θα συνεργαστείτε όλοι/ες για την κοινή αυτή δράση;»

«Ποιος θα κάνει τι;»

Στην οδηγία, ο/η συντονιστής/στρια, μπορεί να αναφέρει ότι στο σύγχρονο κουκλοθέατρο, εκτός από τους/τις κουκλοπαίκτες/τριες, υπάρχουν και ηθοποιοί, τραγουδιστές/στριες, οργανοπαίκτες/τριες, αφηγητές/τριες.

Άρα όλοι/ες μπορούν να βρουν το δικό τους κομμάτι συμμετοχής.

Όταν οι «θίασοι» είναι έτοιμοι, φτιάχνουν το σκηνικό τους χώρο και το κουκλοθέατρο ή το θέατρο σκιών ξεκινά!

δραστηριότητα 1

Δίτονη καλαμμένα κουδούνα

- Στόχοι**
- ⊙ Να προαχθεί το ομαδικό πνεύμα και η συνεργατικότητα.
 - ⊙ Να αναπτυχθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ τους.
 - ⊙ Να αναπτυχθεί ο σεβασμός της ιδιαιτερότητας και της αναπηρίας ενός ατόμου.

Προτεινόμενες Ομάδες

Γονείς, εκπαιδευτικοί

Ενδεικτική Διάρκεια

30'

Υλικά και Εργαλεία

- ◆ δύο κομμάτια καλάμι κλειστά στη μια μεριά και ανοιχτά στην άλλη, με ίδια διάμετρο και όσο το δυνατόν μεγαλύτερη (25-30 mm). Το μήκος τους να έχει λόγο 3:4 περίπου (π.χ. 15 cm το ένα και 20 cm το άλλο)
- ◆ ένα κομμάτι σκουπόξυλο ή αντίστοιχο κομμάτι ξύλου, γύρω στα 18 cm
- ◆ 2-3 λάστιχα
- ◆ ένα μικρό πριόνι (για να κοπούν τα καλάμια)
- ◆ λίγο γυαλόχαρτο (για να λειάνουμε το κόψιμο)

Περιγραφή

Όπως σε όλες τις κατασκευές μουσικών οργάνων, θα πρέπει οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί να σχηματίσουν μικρές ομάδες δύο ή τριών ατόμων και να συνεργαστούν, ώστε να φτιάξουν αρχικά το προτεινόμενο όργανο. Η διαδικασία και εδώ θα πρέπει να είναι ομαδική αλλά κάθε μέλος της ομάδας θα πρέπει να περάσει από όλα τα στάδια της κατασκευής. Έτσι, όταν χρειαστεί να κοπεί κάποιο κομμάτι, ο ένας θα το κρατάει, η άλλη θα κόβει με το πριόνι και στη συνέχεια θα αλλάξουν ρόλους. Το κόψιμο του καλαμιού θα γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε από τη μια μεριά να υπάρχει «κόμπος», να είναι δηλαδή κλειστό (εικ. 1) και από την άλλη ανοικτό (εικ. 2). Μόλις τα κόψουν, τα ενώνουν με τα λάστιχα με τρόπο ώστε η ανοικτή μεριά και από τα δύο καλάμια να βρίσκεται στο ίδιο ύψος.

Δίτονη καλαμένια κουδούνα

Παραλλαγές

Είναι δύσκολο να βρεθεί άλλο υλικό που να μπορεί να αντικαταστήσει το καλάμι (*arundo donax*). Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί το μπαμπού (είδος *Bambusoideae*), το οποίο είναι πολύ καλό αλλά κόβεται δύσκολα από τα παιδιά.

Παίξιμο

Κρατούν τη δίτονη καλαμένια κουδούνα με το ανοικτό μέρος των καλαμιών προς τα πάνω. Με το ξυλάκι χτυπούν το ανοικτό μέρος εναλλάξ (εικ. 3). Ο ήχος της παρομοιάζει με τον ήχο αλόγου που καλπάζει.

Μουσικό Παιχνίδι

Τα αλογάκια

Όλοι/ες κρατούν τη δίτονη καλαμένια κουδούνα που κατασκεύασαν. Ο/Η «μαέστρος» δίνει εντολές στην ομάδα για αργό καλπασμό, γρήγορο, σταμάτημα, άλλοι να «έχουν» αλόγα που καλπάζουν γρήγορα και άλλα αργά. Οι εντολές μπορεί να είναι λεκτικές, με εικόνες, με χειρομορφές κλπ. Το παιχνίδι συνεχίζεται για αρκετά λεπτά και να εναλλάσσονται όλοι/ες στη θέση του «μαέστρου».

